

Prosociální chování

Co to je?

Skutky a činy vykonané ve prospěch druhých bez zřejmého vlastního prospěchu a někdy i s určitou mírou rizika a sebeobětování

Mnoho autorů předpokládá, že altruismus je chování přinášející odměnu, a to především ve smyslu uspokojení, dobrého pocitu z vykonaného skutku

Proč pomáháme?

Teorie sociální výměny

Teorie sociálních norem

Teorie empatie

Teorie sociální výměny

Lidé si vyměňují informace, služby, sympatie, ale také pomoc na základě zvážení vynaloženého úsilí a předpokládaného zisku (odměny)

1. **Náklady spojené s pomocí** - energie, překážky, čas, znalosti, potenciální poškození organismu
2. **Náklady při neposkytnutí pomoci** – sebeobviňování, kritika od jiných lidí
3. **Odměna spojená s pomocí** – sebeocenění, ocenění od jiných lidí
4. **Odměna při neposkytnutí pomoci** – prospěch z právě vykonávané činnosti

Jestliže se náklady jeví vyšší než prospěch (odměna), pak je taková situace považována za nevýhodnou a zůstane bez odpovědi

(Kerber, 1984)

Teorie sociálních norem

Hnací silou prosociálního chování je naplnění sociálních norem:

- **Reciprocita** – „*máme pomoci těm, kteří pomohli nám*“ - jedinec pomáhá s cílem, že jeho pomoc bude opětována (lidé splatí dobro dobrem a nepomohou těm, kteří je nějakým způsobem poškodili)
- **Sociální odpovědnost** – předepisuje, že by lidé měli pomoci člověku, který jejich pomoc potřebuje (bez očekávání opětování pomoci)

Teorie empatie

Lidé s vysokou schopností empatie jsou altruističtější (Fultz, 1986)

Empatický jedinec:

- **snáze rozpozná situaci vyžadující pomoc**
- **prožívá velmi podobné emocionální stavy (včetně fyziologické aktivace) jako pozorovaná osoba**
- **svou pomocí druhé osobě redukuje vlastní emocionální napětí**

Teorie empatie

Prožívání tíživé situace někoho jiného vyvolává dvojí reakci:

- **egoistickou** - zaměřenou na odstranění především vlastního nepříjemného stavu
  - ➔ pokud je to možné - únik ze situace
  - ➔ nemožnost úniku – poskytnutí pomoci
- **altruistickou** – zaměřenou především na pomoc druhému
  - ➔ pomoc poskytnuta i v situaci, kdy je možný únik

Batson (1991,1995,1998)

**Jaké faktory ovlivňují
prosociální chování?**

1. Situační faktory

Počet přítomných osob

- ochota pomoci v naléhavé situaci je vyšší, je-li jedinec na místě sám, než jsou-li přítomni další lidé (Latané a Nida, 1981)
- **Efekt přihlížejících** - se vzrůstajícím počtem přítomných se snižuje pravděpodobnost poskytnutí pomoci jedincem
- **Rozložení odpovědnosti** – přítomnost dalších osob rozptýlí odpovědnost na celou skupinu a snižuje tak osobní odpovědnost každého přítomného

1. Situační faktory

Nejednoznačnost situace – nejsme-li schopni situaci posoudit, nereagujeme na ni

- **Pluralistická ignorance** – v případě přítomnosti více jedinců v naléhavých situacích každý mylně předpokládá, že si druzí situaci vysvětlují jako méně závažnou

Kompetence zasahujícího – schopnost poskytnout adekvátní pomoc

Obavy ze selhání – úzkost působí jako inhibitor

Nebezpečnost situace

2. Vliv osobnostních proměnných

Vlastnosti osobnosti

Emocionální stavy

- **Dobrá nálada** – tendenci chovat se prosociálně mají dobře naladěni a šťastní lidé (Salovey, Mayer, Rosenhan, 1991)
  - ➔ příjemné zážitky navozují generalizovanou náladu laskavosti, shovívavosti, velkorysosti
- **Pocity viny** – lidé konají dobré skutky, aby odčinili svou vinu a obnovili obraz sebe samých

**Komu
pomáháme?**

Komu pomáháme?

Posouzení příčiny nesnází

– jestliže je příčina spatřována ve vlastní nezodpovědnosti (opilost), je ochota pomoci menší, než když se příčina nachází mimo kontrolu a řízení vlastního jednání (živelné pohromy)

Předchozí závazek

Vztah známosti – ochotněji pomáháme přátelům

Snaha zachovat se prosociálně bude vyšší vůči tomu, na jehož mínění nám záleží (Kraut) nebo vůči tomu, komu jsme se provinili (Weiner)

A group of colorful wooden human figures in the background, with a speech bubble in the foreground containing text.

**Jaké jsou
charakteristiky
prosociální
osobnosti?**

Prosociální osobnost

Sociální odpovědnost

Vnitřní místo kontroly

Empatie

Představa spravedlivého světa (Lerner, 1980) zobecněné očekávání, že člověk má, co si zaslouží. Nezasloužené utrpení druhých tento předpoklad ohrožuje a aktivuje snahy o nápravu